

Патлайчук О. В.

к.ф.н., доцент,
Національний університет кораблебудування
імені адмірала Макарова
м. Миколаїв, Україна

Ступак О. П.

ст. викладач,
Національний університет кораблебудування
імені адмірала Макарова
м. Миколаїв, Україна

Макарчук О. М.

викладач,
Національний університет кораблебудування
імені адмірала Макарова
м. Миколаїв, Україна

ЖИТТЄВИЙ СВІТ І БІЗНЕС: ГУМАНІТАРНА СКЛАДОВА ЗЕМЕЛЬНОЇ РЕФОРМИ

Перебіг і наслідки реформування земельних відносин не обмежуються економічними і соціальними вимірами. Не менш, якщо не більш важливою, на нашу думку, є оцінка гуманітарної складової запропонованих проектів і програм в різних сферах життєдіяльності, зокрема у створенні потенціалу саморозвитку українського суспільства.

Аналіз досліджень присвячених теоретико-методологічним засадам розвитку та трансформації земельних відносин в Україні показує, що усвідомлення земельних реформуваль як суто аграрних є обмеженим і не лише спричиняє припущення істотних помилок, а й гальмує процеси реформування в Україні загалом і свідчить про «відсутність науково обґрунтованих теоретичних та методологічних засад інституціонального забезпечення власне звершення земельної реформи в Україні як цілісної, законодавчо визначеної мети, етапів, завдань та механізмів правового, економічного, фінансового і соціального розвитку суспільства» [2, с.269].

Земельна реформа є складовою всеохоплюючих суспільних і культурних трансформацій та потребує не лише соціально-економічного обґрунтування, а і всебічної гуманітарної експертизи яка дозволяє встановлювати культурвідповідність пропонованої мети перетворень вивірених людиномірній моделі бачення суспільного світу, та прогнозувати і оцінювати віддалені перспективи і наслідки звершування реформ.

Розвиток сільського господарства і відродження селянства мають розглядатись як цілісний процес (від)творення всього комплексу людських зв'язків з урахуванням природних основ життєдіяльності селянина, оскільки земельні відносини включають економічні, правові, політичні, культурні, моральні та релігійні відносини, заломлені через особливий тип діяльності по відтворенню живого за безпосередньої участі людини.

Землеробство, у філософському розумінні як особливий вид взаємодії людини і природи, виявляє низку характеристик і одночасно умов, необхідних для його розвитку. До найважливіших належать: центральна роль зацікавленого в результатах власної праці вільного хлібороба, котрий прагне і має можливості в повній мірі розвивати свої «сутнісні сили»; субстанційний характер, притаманний землеробству, який проявляє себе у формуванні фундаментальних людських цінностей, пов'язаних з безпосереднім і постійним зв'язком людини з цариною живого; еталонність, що дозволяє бачити міру віддалення людини, котра винаходить нові види діяльності, від стану природної істоти, органічного зв'язку з природою, без якого вона може втратити антропологічну ідентичність, перетворитись на зникомий вид; нарешті, здатність землеробства бути найчутливішим і точним індикатором розумності створюваних людиною господарських форм і відносин, облаштованості та автентичності життєвого світу, спроможності жити у «сродності» з буттям.

Землеробство на відміну від багатьох інших форм діяльності, розвивається не лише в соціальному, але і в природно-біологічному контексті. Працюючи на землі, висаджуючи рослини, доглядаючи за їх дозріванням, збираючи врожай, людина не лише безпосередньо породжує окремі елементи природного процесу, але і сама органічно включається в нього, підкоряється йому, починає жити за його логікою. Цей природно-біологічний зв'язок був і залишається не лише умовою процвітання землеробства, але і чинником, супутнім формуванню і відтворенню деяких засадничих людських цінностей, що дозволяють говорити про елементи особливої моралі, властивої землеробові. Хліборобство – це усталеність, відтворюваність життєдіяльності, повторюваність і передбачуваність занять. А отже і умова формування постійності, узвичаєності в думках та почуттях, вироблення виважених моральних норм, не випадкових, а «дозрілих» поступово, завдяки накопиченню вчинків, що відповідають обов'язку.

Ці й інші складові етичної свідомості українського селянина глибоко проникли до тканини його життєдіяльності. Тисячолітня праця хлібороба трансформувалася у одвічні спільні життєві цінності – земля, праця і гідність [3, с. 130].

Зміни характеру людської діяльності пов'язані з виникненням промисловості, а пізніше з впровадженням досягнень перманентних і все більш радикальних науково-технічних революцій, звичайно ж не могли не торкнутися і землеробства. Проте, в даній сфері, вплив технологічних перетворень на характер праці виявляється менш істотним. «Консерватизм» головної ланки сільськогосподарського виробництва полягає в незмінності самого процесу виробництва живого при безпосередній участі особисто зацікавленого селянина і ця участь не стає меншою, від того наскільки широко використовуються різноманітні машинні технології. Безпосередня взаємодія живого з живим не підлягає трансформації. У випадку з землеробством природа ніби сама піклується про різноманіття форм життєдіяльності людини, залишаючи недоступним для корінного перетворення його «центральне ядро». Аналізуючи в історичному

процесі взаємозв'язок людини і природи, П. Гольбах зазначав, що саме стан землеробства, благополуччя і процвітання селянства є надзвичайно важливим і високочутливим барометром природного і соціального життя суспільства в цілому [1].

Особливість теперішньої ситуації полягає в тому, що українські селяни після варварського більшовицького розселяннювання, деколективізації 90-х років знову потрапили у горнило тотальної перековки свідомості. Техногенні умови існування всіляко дистанціюють від землі, і сучасна людина все частіше потрапляє в ситуацію стороннього спостерігача, а не повноправного й відповідального господаря. Сторонній спостерігач за нацюхвилинним не відчуває вічності існування живого, не переживає неперервності обміну між людиною і землею, не творить, а байдуже перевлаштовує з однією метою – отримати максимальний швидкий прибуток. Земельно-господарська і фінансово-податкова експансія з боку великого бізнесу і як наслідок, формування експортоорієнтованого інтенсивного агропромислового підприємництва асиметричного до малого та середнього господарювання викликала появу стійких негативних тенденцій зростання безробіття та зубожіння селян. Не заперечуючи необхідності експорту виробленої продукції сільського господарства при дотриманні вимог повного збереження природної родючості ґрунтів, слід зазначити, що існуючий агробізнес, здебільшого несумісний з інтересами селянства та з вимогами органічного землеробства.

«Організоване хижацтво», згубне прагнення забродів скоропадків до швидкого одноразового результату супроводжується не усвідомленням усієї глибини відповідальності, пов'язаної із виробничим застосуванням сучасних засобів впливу на живі організми, землю, природу. Сприйняття хліборобства як «бізнесу», без вкоріненої любові до землі, без трепетного ставлення до всього живого, призводить не лише до зниження рівня продовольчої безпеки та раціонального природокористування, але й створює прямі загрози життю та здоров'ю людей і довкілля. Лише відновлення особистої зацікавленості хлібороба у розвитку села, сільських громад, реабілітація престижності хліборобської праці у поєднанні із застосуванням сучасних аграрних технологій дали б змогу не лише реорганізувати систему землеволодіння, а й стабілізувати (політично та економічно) українське суспільство, поставити його на міцні підвалини національних хліборобських традицій, зупинити процес маргіналізації, втрати економічних і духовних орієнтирів і вартостей.

На нашу думку, ключовим моментом земельної реформи має бути – не запропонований ринок земельних ділянок, а впровадження комплексних ринкових економічних відносин щодо землі зорієнтованих на модель майбутнього бачення «людиномірності соціокультурного облаштування» (Є.Андрос) країни в глобальному світі.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Гольбах П.А. Избранные произведения в двух томах. Т.2. / Гольбах П. А. / Под общей редакцией Х.Н.Момджяна. Перевод с французского Т.С. Батищевой и В.О. Полонского. М.: Издательство «Мысль», Академия наук СССР. Институт философии. Серия «Философское наследие», 1963. — С.553.
2. Гурторов О.І., Ковалів О.І. Теоретико-методологічні засади розвитку та інституціонального забезпечення трансформації земельних відносин в Україні. *Вісник ХНАУ. Серія «Економічні науки». Зб. Наук. Праць / Харк.нац. аграр. ун-т ім. В.В.Докучаєва*. Харків, 2019. №4. Т.1. с.268
3. Макаручук О. М. Хліборобська душа народу : розселянювання як фактор моральної деформації. *Інтелект. Особистість. Цивілізація: темат. зб. наук. пр. із соц. філос. пробл.*/Донецьк: Дон НУЕТ, 2011, - №1, с.- 128 - 133 / Режим доступу : [nbuv.gov.ua/ portal/Makarcuk.pdf](http://nbuv.gov.ua/portal/Makarcuk.pdf).